

מקורות מידע ראשוניים ושניוניים
 ניתוח ואיתור מידע
 שם המורה: קרן יפה
 עורכת: רונית נחמיה

מקורות מידע - סוגי מקורות

- מקור ראשוני - הגדרה ותפקיד בתהליך המחקר
 - מקור שניוני - הגדרה ותפקיד בתהליך המחקר
 - מקור שלישוני - הגדרה ותפקיד בתהליך המחקר
- מיון מקורות ושימוש יעיל בהם.

דוגמא לשני סוגים של מקורות:

כתבה ב- ynet על גרטה, מה אפשר ללמוד מגרטה תונברג	סרטון של גרטה תונברג מדברת
<p>גרטה תונברג מצד שני</p> <p>https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5599571,00.html</p> 	<p>גרטה תונברג מצד אחד</p> <p>https://youtu.be/KAJsdgTPJpU</p>

מקור ראשוני

הסרטון הוא מסמך מקורי. הוא למעשה המקור הראשוני. הוא נכתב על ידי האדם שאומר אותו. הסרטון נוצר בהווה והוא מספק לנו מידע ממקור ראשון. גרטה בעצמה עומדת ומדברת אלינו, אל האנושות כולה.

מסמך מקור, כלומר שלא נוצר על סמך מסמך אחר.

מקור ראשוני הוא חפץ פיזי אשר נכתב או נוצר בתקופה הנחקרת ואשר מספק מידע ממקור ראשון. מקור ראשוני יכול להיות נאום כתוב או מוקלט, יומן פגישות, יומן אישי, אומנות, חפירות ארכיאולוגיות, פרוטוקול ישיבה, הקלטות מוזיקה מקורית.

המקור הראשוני הוא הבסיס שלנו בכל עבודת מחקר ואנחנו ננסה להגיע למקור הכי ראשוני בכל עבודה שאנחנו נכתוב. אנחנו ננסה לחפור כמה שיותר עמוק ולהגיע לכמה שיותר מקורות העוסקים בנושא שהם נכתבו על ידי האנשים עצמם בזמן אקטואלי שעליו אנחנו מדברים.

למשל בדוגמה של גרטה: אנו רוצים לדעת מה היא אמרה ולא מה אמרו שהיא אמרה. אם הגענו להקלטה של נאום של גרטה, נצטרך לוודא שזו לא הקלטה ערוכה אלה מקורית. רק אם זו ההקלטה המקורית של מה שהיא אמרה, בלי קפיצות, אז זה נחשב מקור ראשוני.

איפה אפשר למצוא מקורות ראשוניים: אוסף המפות על שם ערן לאורי, מוזיאון ישראל בירושלים, הארכיון הציוני המרכזי, ספריית שמע ומוזיקה על שם בלה והארי וקסנר, עיתונות יהודית היסטורית. באינטרנט - אתר רשמי של גוף מסויים מהווה מקור ראשוני. מקורות ראשוניים אלו הם מקורות אמינים שניתן להתבסס עליהם.

אם עשיתי חיפוש אקראי ומצאתי משהו שלא משויך לאוניברסיטה או למוזיאון, עלי להשתמש בכלים כדי לדעת האם האתר אמין או לא - הערכת אתרים, הערכת מידע ובכל מקרה, אם יש ספק לגבי אמינות המקור אז אין ספק, כלומר אנחנו לא משתמשים במקור הזה או מבקשים עזרה בהחלטה האם ניתן להשתמש במקור הראשוני הזה או לא.

מקור שניוני - מקור משני Secondary Source

תיעוד אשר מכיל ניתוח, פרשנות או סינתזה של מידע המצוי במקורות אחרים, לרוב במקורות ראשוניים, אך גם במקורות משניים נוספים.

למשל, בדוגמה של גרטה: כאשר מישהו לוקח את הנאום, מביע את דעתו ומפרש אותה זה הופך למקור משני.

מקורות שניוניים הם מקורות שלוקחים מקור ראשוני ומפרשים אותו או חיבור ואיחוד של כמה מקורות ראשוניים ומשניים (עיבוד).

דוגמאות למקורות שניוניים: עבודות מחקר, ספרים (מדעיים או עלילתיים), אתרים, אסופת מחקרים (מחקרים שנעשו על מקורות ראשוניים), ביוגרפיה שכותבים על אדם מסוים, כתבי עת שמאגדים מאמרים, סרטים.

לגבי סרטים - למשל אנחנו מחפשים סרט על יהדות קווקז. אם מצאנו סרטון על יהדות קווקז שהוא חלק מהסדרה "שנות השמונים", אז לא מדובר במקור ראשוני ולא במקור שניוני. זה הוא לא מקור מתאים להתבסס עליו. לעומת זאת, אם מצאתי סרט תיעודי, כן ניתן להתבסס עליו מכיוון שמדובר על מקור שניוני שמציג ראיונות של אנשים, צילומים.

המקורות המשניים מציינים רשימה ביבליוגרפית, כלומר את רשימת המקורות בהם השתמשו כדי ליצור את המקור המשני. רשימה ביבליוגרפית זו מסייעת לנו למצוא מקורות מידע נוספים.

מקורות למקורות שניוניים: רשות הספריות, מקורות ביבליוגרפיים, סליל- מאגר מידע קולנועי, כתבי-עת בתחומים שונים, למשל בתחום הרפואי. המאמרים המופיעים בכתבי העת יציגו ברשימת המקורות שלהם גם מקורות ראשוניים עליהם התבססו בכתבת המאמר (למשל, בתחום הרפואי יציגו את הניסוי המקורי ותוצאותיו).

מקורות שלישוניים Tertiary Source

מקורות שלישוניים מספקים סקירה של נושאים שונים על ידי איסוף, שילוב ותמצות של מידע שנאסף ממקורות ראשוניים או מתוך מקורות משניים או משניהם יחד. המקור השלישוני נותן איסוף של הרבה מאוד מקורות ראשוניים ומשניים, מתמצת ומוציא משהו מזקק אחר.

למשל: לקסיקון, קובץ מדריך טיולים, מסמך ממשלתי שנוצר כדי לתת מענה לרעידת אדמה, אנציקלופדיה אשר נותנת מידע כללי על המושג שאנחנו רוצים לדעת מרכזת את כל המידע. לפיכך, ויקיפדיה היא מקור שלישוני. באנציקלופדיה- כותב הערך לוקח הרבה נתונים ממקורות שונים ומזקק אותם (מתמצת אותם) לידי פסקה אחת או שתיים.

כיצד נשתמש בסוגי המקורות?

למשל, כאשר אנחנו רוצים לכתוב עבודה על נושא מסוים. אנחנו נתחיל דווקא במקורות השלישוניים, מהם אנחנו נקבל מושג כללי על הנושא. נעשה חיפוש בסיסי בוויקיפדיה ונקרא את כל המידע שיש. מתוך הערך בוויקיפדיה, נצא למקורות השניוניים. נראה במה השתמשו אלו שכתבו את הערך כדי לתת לנו את המידע על המושג. במקורות שניוניים אנחנו יכולים להגיע אחורה למקורות הראשוניים.

לפיכך, התפקיד של המקורות השלישוניים הוא לתת לנו את נקודת המוצא. למקד אותנו ולתת לנו את נקודת ההתחלה להגיע למקורות השניוניים והראשוניים גם.

המקורות השניוניים הם הבסיס לניתוח, הם מספקים הפניה למקורות נוספים והם נותנים לנו להסתמך על מחקרים קודמים שנעשו בעבר.

המקור הראשוני הוא ההוכחה של הטענה שלנו. ברגע שהבאנו הרבה מקורות ראשוניים חזקים, אז אמירה שלנו היא טובה יותר וניתן להתבסס עליה.

תרגול

- נסחו שאלת מחקר בתחום של אחד ממקצועות רבי המלל שאתם לומדים.
- מצאו שני מקורות מידע, שיכולים לסייע לענות על השאלה שבחרתם, מקור אחד ראשוני ומקור אחד משני.
- נמקו מדוע החלטתם על סוג המקור, האם הוא ראשוני או משני.
- נמקו כיצד כל אחד מהמקורות שמצאתם יכול לסייע במחקר המוצע.